

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisi

Editör: Efecan KARAGÖL

2. Baskı

Editör: Dr. Efecan KARAGÖL

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DİNLEME BECERİSİ

ISBN 978-605-241-804-8

DOI 10.14527/9786052418048

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindeks.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Eylül 2019, Ankara

2. Baskı: Şubat 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara
(0312 341 36 67)

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 25931

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Bu kitap, yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle fiilî bakımdan ilgilenen, Türkçeye gönül vermiş akademisyenlerin bilgi ve tecrübe paylaşımı hususunda literatüre katkılarını içermektedir. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine göre oluşturulmuş dinleme metinlerinin eksikliği, elinizdeki çalışmanın çıkış sebebidir.

Dünyanın dört bir yanında ve Türkiye'nin birçok kurumunda yabancı öğrencilere Türkçe öğretildiği bilinen bir gerçektir. Yurt dışında Yunus Emre Enstitüsü ve Türkiye Maarif Vakfı gibi kurumlar Türkçe öğretimi yapmaktadır. Ayrıca Türkiye'de üniversiteler bünyesinde açılan Türkçe Öğretimi/Öğrenimi Araştırma ve Uygulama Merkezleri (TÖMER), yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde önemli rol üstlenmektedir. Halk Eğitim Merkezlerinin de yabancı öğrencilere yönelik Türkçe kursları açtığı bilinmektedir. Türkçe öğretimine/öğrenimine talebin yoğun olduğu bu dönemde Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine ve dil becerilerine göre düzenlenmiş kuram ve uygulamaya dayalı çalışmalara ihtiyaç vardır.

Elinizdeki kitap sekiz ana bölümden meydana gelmektedir. Bu bölümlerin dördü kuram, dördü uygulamadır. Kuram bölümünü dört makale oluşturmaktadır: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisine Yönelik Yapılan Araştırmalar, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisi Etkinliklerinin Uygulanması, Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine Göre Dinleme Becerisi, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisi Bağlamında Kültürel Etkileşim.

Uygulama bölümü kendi içinde dört alt bölüme ayrılmaktadır: Kamu alanı, özel alan, mesleki alan ve eğitim alanı. Bilindiği gibi Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi, belirtilen dört alanı dil kullanım alanları olarak esas almaktadır. Ayrıca Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi, bu kitabın konusunu oluşturan dinlemeye ilişkin “genel dinleme-anlama”, “diğer konuşmacılar arasındaki konuşmayı anlama”, “ses medyalarını ve kayıtlarını dinleme”, “canlı bir izleyici kitlelerinin üyesi olarak dinleme” ve “duyuru ve talimatları dinleme” alt becerilerini tanımlamıştır. Bu kitabın uygulama bölümünde yukarıda belirtilen dil kullanım alanları ile dinlemenin alt becerilerine yönelik, çoğu araştırmacılar tarafından yazılan ve bir kısmı uyarlanan, kırk metne yer verilmiştir. Bu metinler, aynı zamanda belli dil bilgisi yapılarını da öğretmeye yönelik olup B1 seviyesine göre hazırlanmıştır. Ayrıca öğreticilerin dinleme öncesi, sırası ve sonrası gibi dinleme stratejilerine göre kullanabilecekleri etkinliklere yer verilmiştir. Söz konusu metin ve etkinlikler uluslararası öğrencilerin kullanımına sunulmuş, öğrencilerden gelen geri bildirimler eşliğinde metin ve etkinliklere yönelik gerekli iyileştirmeler yapılmıştır.

Kitaptaki dinleme metinlerinin seslendirilmesi sınıf içi etkinliği olarak öğretici tarafından yapılmalıdır. Bunun yanı sıra kitabın uygulama kısmındaki metin ve etkinlikler -öğreticinin ve öğrencinin isteğine göre- okuma becerisine yönelik olarak kullanılabilir. Kitabımızın yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapan öğretmenlere, bu alanda akademik çalışma yapan araştırmacılara ve öğrencilere faydalı olmasını temenni ediyoruz.

Kitapta emeği geçen yazarlarımıza, kitabın dizgi ve düzenlenmesinde katkı sağlayan Pegem Akademi Yayıncılığın değerli çalışanlarına şükranlarımızı sunuyoruz.

Efecan KARAGÖL

Eylül 2019

Bölümler ve Yazarları

Editör: Dr. Efecan KARAGÖL

- 1. Bölüm: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisine Yönelik Yapılan Araştırmalar**
Dr. Efecan KARAGÖL - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
- 2. Bölüm: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisi Etkinliklerinin Uygulanması**
Öğr. Gör. Melek Ceren ÇAKIR - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
- 3. Bölüm: Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine Göre Dinleme Becerisi**
Öğr. Gör. Ali YUMURTACI - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
- 4. Bölüm: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisi Bağlamında Kültürel Etkileşim**
Öğr. Gör. İsmail ILGIN - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
- 5. Bölüm: Uygulama Örnekleri Kamu Alanı**
Öğr. Gör. Ali YUMURTACI - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
- 6. Bölüm: Uygulama Örnekleri Özel Alan**
Öğr. Gör. Melek Ceren ÇAKIR - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
- 7. Bölüm: Uygulama Örnekleri Mesleki Alan**
Dr. Efecan KARAGÖL - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
- 8. Bölüm: Uygulama Örnekleri Eğitim Alanı**
Öğr. Gör. İsmail ILGIN - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DİNLEME BECERİSİNE YÖNELİK YAPILAN ARAŞTIRMALAR	1
Giriş.....	1
İlgili Araştırmalar.....	3
Amaç	5
Kapsam	5
Yöntem.....	5
Bulgular	7
Tartışma, Sonuç ve Öneriler	11
Kaynakça.....	15

2. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DİNLEME BECERİSİ ETKİNLİKLERİNİN UYGULANMASI	17
Giriş.....	17
Dinleme Nedir?.....	17
Dinlemenin Aşamaları.....	18
Dinleme Stratejileri Nelerdir?	19
Dinleme Öncesi Stratejiler	19
Dinleme Sırası Stratejileri.....	20
Dinleme Sonrası Stratejileri	21
Sonuç.....	22
Kaynakça	27

3. BÖLÜM

DİLLER İÇİN AVRUPA ORTAK ÖNERİLER ÇERÇEVESİNE GÖRE DİNLEME BECERİSİ	29
Giriş.....	29
Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi ve Dinleme Becerisi	31
Sonuç.....	37
Kaynakça.....	39

4. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DİNLEME BECERİSİ BAĞLAMINDA KÜLTÜREL ETKİLEŞİM	41
Giriş	41
Kültürel Etkileşimin Temel Unsurları.....	43
Yumuşak Güç (Soft Power)	45
Dinleme Becerisinin Öğretiminde Kültürel Etkileşim	46
Dinleme Becerisinin Amaçları	46
Dinleme Becerisine Yönelik Kültürel Etkileşim Temelli Etkinlikler	47
Dilsel Girdi (Input) Meselesi.....	51
Sonuç.....	52
Kaynakça.....	53

5. BÖLÜM

UYGULAMA ÖRNEKLERİ: KAMU ALANI.....	57
-------------------------------------	----

6. BÖLÜM

UYGULAMA ÖRNEKLERİ: ÖZEL ALAN.....	87
------------------------------------	----

7. BÖLÜM

UYGULAMA ÖRNEKLERİ: MESLEKİ ALAN.....	117
---------------------------------------	-----

8. BÖLÜM

UYGULAMA ÖRNEKLERİ: EĞİTİM ALANI.....	147
---------------------------------------	-----

Yazarlar Hakkında.....	177
------------------------	-----

TABLÖLAR LİSTESİ

1. Bölüm: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisine Yönelik Yapılan Araştırmalar

Tablo 1.1. Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı	7
Tablo 1.2. Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı	7
Tablo 1.3. Lisansüstü Tezlerin Desenleri	8
Tablo 1.4. Makalelerin Desenleri	8
Tablo 1.5. Lisansüstü Tezlerin Evren-Örneklem/Çalışma Grubu/İnceleme Nesnesi Olarak Durumu	9
Tablo 1.6. Makalelerin Evren-Örneklem/Çalışma Grubu/İnceleme Nesnesi Olarak Durumu	9
Tablo 1.7. Lisansüstü Tezlerin Konuları	10
Tablo 1.8. Makalelerin Konuları	10

3. Bölüm: Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine Göre Dinleme Becerisi

Tablo 3.1. Genel Dinleme-Anlamaya Göre Dinleme Yeterlikleri	33
Tablo 3.2. Ana Dili Konuşurları Arasında Geçen Konuşmaları Anlamaya Göre Dinleme Yeterlikleri	34
Tablo 3.3. Seyirci veya Dinleyici Olarak Anlamaya Göre Dinleme Yeterlikleri	35
Tablo 3.4. Duyuru ve Talimatları Anlamaya Göre Dinleme Yeterlikleri	36
Tablo 3.5. Radyo Yayınlarını ve Ses Kayıtlarını Anlamaya Göre Dinleme Yeterlikleri	36

4. Bölüm: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisi Bağlamında Kültürel Etkileşim

Tablo 4.1. Kültürel Etkileşimin Temel Unsurları	43
---	----

1. BÖLÜM

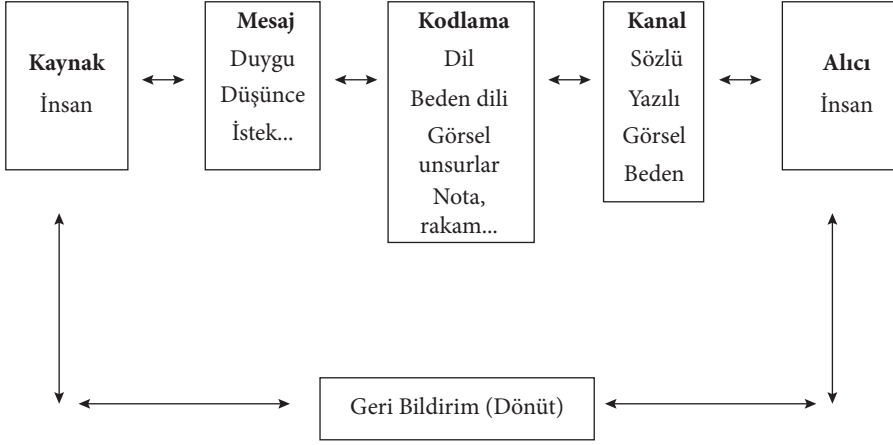
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DİNLEME BECERİSİNE YÖNELİK YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Dr. Efecan KARAGÖL - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

Giriş

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi; Türkçeyi öğrenmek isteyen bireyin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Belirtilen dil becerilerinin içinde dinleme, diğer dil becerilerinin temelini oluşturması bakımından önemlidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme eğitime yönelik çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların çeşitli açılardan ele alınıp değerlendirilmesi, şimdiye kadar yapılanların göz önüne serilmesi ve literatürde eksik kalan (çalışılmayan) konuların tespiti açısından gereklidir.

İletişim, insanların duygu, düşünce ve bilgileri başka kişi veya kişilere ortak sembollerle aktarma sürecidir (MEB, 2015: 3). Bu aktarma sürecinin çeşitli unsurları vardır. Söz konusu unsurlar iletişim sürecini başlatır, devam ettirir ve bitirir. İletişimin, bir disiplin olarak ele alınmasıyla bu süreci açıklayan çeşitli modeller ortaya çıkmıştır. Bu modellerdeki müşterek unsurlar; kaynak (gönderici), mesaj (ileti), kodlama, kanal, alıcı (hedef) ve geri bildirim öğeleridir. Buna, gürültü ve iletişimin gerçekleştiği ortamın diğer etkenlerini ekleyen modeller de bulunmaktadır. İletişimin üzerinde ortak kabul oluşan temel öğeleri şu şekildedir (Deniz, 2015: 455):

Şekil 1.1. İletişimin Unsurları

Sözlü, görsel veya sesli kanalın kullanılmasıyla meydana gelen iletişimde dinleme önemli bir dil becerisi olarak ön plana çıkmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme becerisinin kazandırılması, kaynak ile alıcı arasındaki mesaj aktarımının sağlıklı olması açısından önemlidir.

Dinleme becerisi, ilk kazanılan dil becerisi olması bakımından diğer becerilerden farklılık göstermektedir. Dinleme becerisine ilişkin literatürde çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlarda dinlemenin “anlama” yönüne vurgu yapılmıştır. Dinlemede genellikle amaç anlama olsa da bazen -müzik dinlemek gibi- zevk amaçlı dinlemeler de söz konusudur (Doğan, 2013: 5). Şengül (2019: 25)’ün belirttiği üzere “Bireyin çevresinde dikkat ederek seçtiği sözlü mesajları ön bilgilerini kullanarak yeniden oluşturma ve yapılandırmasına dinleme denir.” Demirel (2004: 70), dinlemeyi, “Konuşan kişinin vermek istediği mesajı, pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliği.” olarak tanımlamaktadır. Rost (2011: 9), dinlemeyi nörolojik işlem, dilbilimsel işlem, anlamsal işlem ve pragmatik işlemin iç içe olduğu bir süreç olarak değerlendirmiştir. Wolff, Marsnik, Tacey ve Nichols (1983)’a göre dinleme; “İşitmeyi, anlamayı, anlaşılabilir bilgileri önceki bilgilerle bütünleştirmeyi ve gerekirse cevap vermeyi içeren aktif bir süreç”tir (Wolff, Marsnik, Tacey ve Nichols 1983’ten aktaran Doğan, 2013: 5). Dinlemeye yönelik tanımlar incelendiğinde, “sözlü mesajı yapılandırma, mesajı pürüzsüz anlayabilme, süreç, önceki bilgilerle bütünleştirme” özelliklerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin iletişime dönük olarak eşit seviyede geliştirilmesini hedefler. Bu be-